

ΑΕΙ ΠΕΙΡΑΙΑ Τ.Τ

*ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ
"ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ
ΒΥΡΡΗΤΟΥ"*

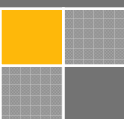
ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΗΣ ΚΑΡΑΚΥΡΙΑΚΟΥ ΜΑΡΙΑΣ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ Α.Μ.13331

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΑΠΑΗΛΙΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

ΔΙΓΑΛΕΩ 2016

“Όταν καταστρέψαμε την Βυρηντό, πιστέψαμε ότι τελικά είχαμε καταστρέψει αυτή τη πόλη για πάντα. Όταν όμως κήρυξαν το τέλος του πολέμου και μετέδωσαν τις εικόνες της απίστευτης ερήμωσης της Βυρηντού, ανακαλύψαμε ότι δεν την είχαμε καταστρέψει. Είχαμε ανοίξει μόνο κάποιες τρύπες στους τοίχους της. Για την καταστροφή της άλλοι πόλεμοι θα ήταν αναγκαίοι”.

Ελίας Κhoury, La petite montagne, Arlea, Paris, 1987

Περιεχόμενα

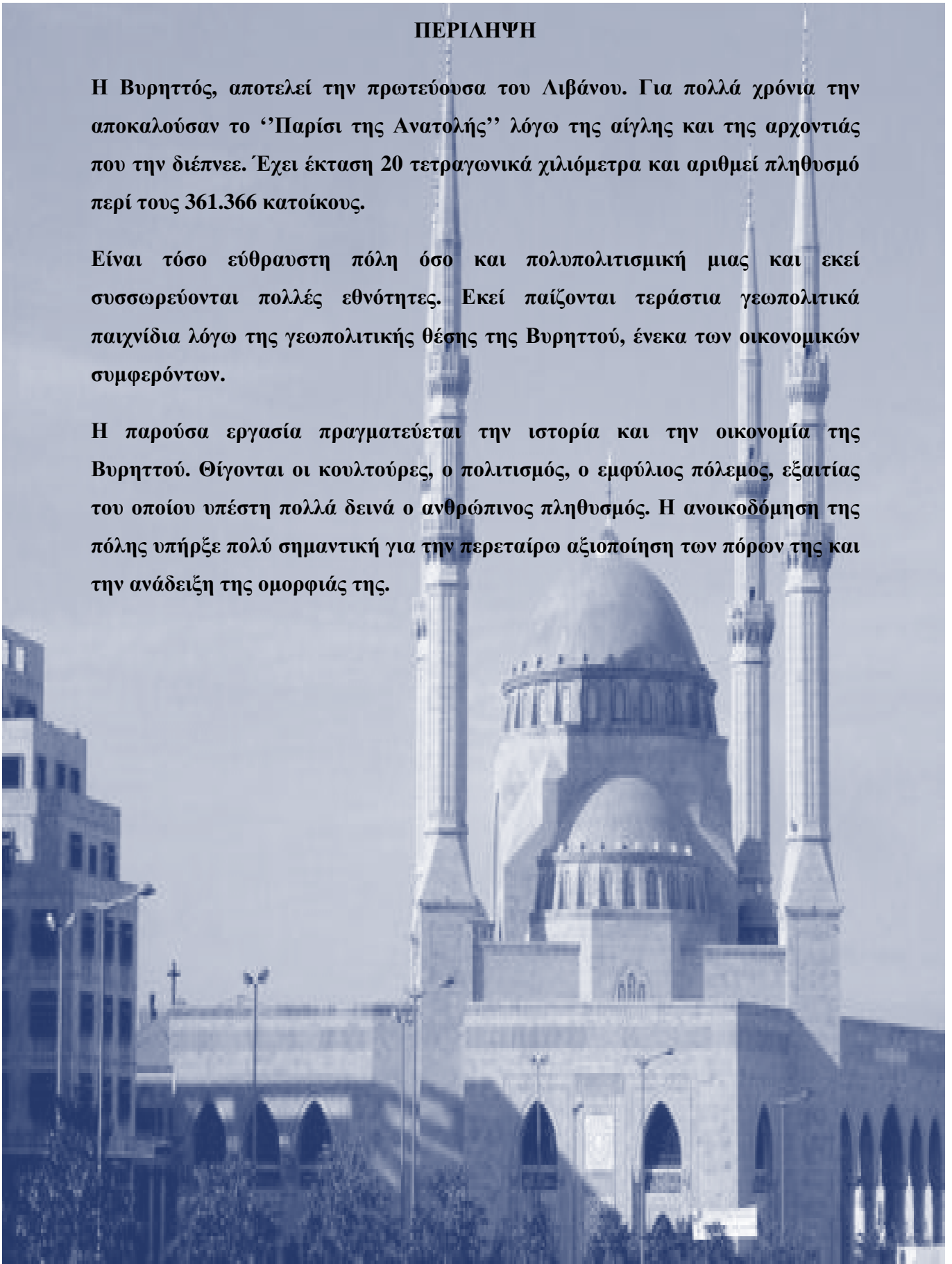
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Κεφάλαιο Πρώτο.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
1. Η ανάδυση του Λιβάνου ως αυτόνομης περιφέρειας.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
σελιδοδείκτης.	
1.1 Λίβανος: Ιστορική αναδρομή	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
1.2 Η πρωτεύουσα, Βυρηττός.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
1.3 Διχασμένοι Μουσουλμάνοι και Ισχυροί Χριστιανοί	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
σελιδοδείκτης.	
1.4 Παλαιστίνιοι πρόσφυγες.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
1.5 Αντίθετες κουλτούρες.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Κεφάλαιο Δεύτερο.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
2. Η Βυρηττός σήμερα.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
2.1 Η σημερινή ανοικοδόμηση της Βυρηττού ..	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
2.2 Η αναβίωση της γαλλικής αίγλης	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
2.3 Η αγορά της Βυρηττού αλλάζει	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
2.4 Συνοψίζοντας και αποτιμώντας	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
2.5 Προοπτικές οικονομικής ανέλιξης.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
2.6 Οικονομία και ορυκτός πλούτος.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
2.7 Πετρέλαιο και οικονομική άνθιση	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Βυρηττός, αποτελεί την πρωτεύουσα του Λιβάνου. Για πολλά χρόνια την αποκαλούσαν το “Παρίσι της Ανατολής” λόγω της αίγλης και της αρχοντιάς που την διέπνεε. Έχει έκταση 20 τετραγωνικά χιλιόμετρα και αριθμεί πληθυσμό περί τους 361.366 κατοίκους.

Είναι τόσο εύθραυστη πόλη όσο και πολυπολιτισμική μιας και εκεί συσσωρεύονται πολλές εθνότητες. Εκεί παίζονται τεράστια γεωπολιτικά παιχνίδια λόγω της γεωπολιτικής θέσης της Βυρηττού, ένεκα των οικονομικών συμφερόντων.

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται την ιστορία και την οικονομία της Βυρηττού. Θίγονται οι κουλτούρες, ο πολιτισμός, ο εμφύλιος πόλεμος, εξαιτίας του οποίου υπέστη πολλά δεινά ο ανθρώπινος πληθυσμός. Η ανοικοδόμηση της πόλης υπήρξε πολύ σημαντική για την περαιτέρω αξιοποίηση των πόρων της και την ανάδειξη της ομορφιάς της.

Εικόνα 1 Χώρος θρησκευτικής λατρείας στον Λίβανο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κεφάλαιο Πρώτο

1. Η ανάδυση του Λιβάνου ως αυτόνομης Περιφέρειαςσελ. 6
 - 1.1 Λίβανος: Ιστορική αναδρομήσελ. 11
 - 1.2 Η Πρωτεύουσα Βυρηττός σελ. 13
 - 1.3 Διχασμένοι Μουσουλμάνοι και Ισχυροί Χριστιανοί σελ. 14
 - 1.4 Παλαιστίνιοι πρόσφυγες σελ. 15
 - 1.5 Αντίθετες κουλτούρες σελ. 16

Κεφάλαιο Δεύτερο

2. Η Βυρηττός σήμερασελ. 18
 - 2.1. Η σημερινή ανοικοδόμηση της Βυρηττού σελ 18
 - 2.2. Η αναβίωση της γαλλικής αίγλης σελ. 21
 - 2.3. Η αγορά της Βυρηττού αλλάζει σελ. 22
 - 2.4. Συνοψίζοντας και αποτιμώντας σελ. 25
 - 2.5. Προοπτικές οικονομικής ανέλιξης σελ. 28
 - 2.6. Οικονομία και ορυκτός πλούτος σελ. 31
 - 2.7. Πετρέλαιο και οικονομική άνθιση σελ. 33
- Βιβλιογραφίασελ. 36
- Διάγραμμα εικόνων σελ. 37

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα εργασία θα γνωρίσουμε την Βυρηττό, θα εντοπίσουμε εκείνα τα στοιχεία που μας παρακινούν να ασχοληθούμε με τον συγκεκριμένο τόπο αλλά και θα εμβαθύνουμε την γνώση μας σχετικά με όσα γνωρίζαμε μέχρι σήμερα γι' αυτή τη πόλη.

Η Βυρηττός, αποτέλεσε έναν τόπο αίγλης και απaráμιλλης ομορφιάς, όλα αυτά βέβαια πριν ξεκινήσει ο εμφύλιος πόλεμος, ο οποίος την έπληξε ανεπανόρθωτα και από τότε προσπαθεί να αναστηλωθεί και να ανακτήσει την παλιά της φυσιογνωμία.

Με ορυκτό πλούτο, πετρέλαια, κοιτάσματα και πολυπολιτισμικά ιδεώδη κρατά τις παραδόσεις της παρωχημένης εποχής σε συνδυασμό με τον εξωραϊσμό των σύγχρονων αναγκών.

Θα αναφερθούμε στην ιστορία του Λιβάνου, στον πόλεμο που έπληξε την πρωτεύουσα του, την Βυρηττό, στις πληγές που άφησε πίσω του αυτός ο πόλεμος και εν τέλει στην ανοικοδόμηση και τον επαναπροσδιορισμό της καθημερινής ζωής.

Επίσης, πολύ σημαντική αναφορά είναι και η οικονομική κατάσταση που επικρατεί και δύναται να επικρατήσει και στο μέλλον αξιοποιώντας όλα εκείνα που παρέχονται από την πόλη αυτή και προσδοκώντας να αποτελέσει πηγή χρημάτων εκμεταλλευόμενοι, οι άνθρωποι της, τα πλούσια κοιτάσματα γαιανθράκων εκεί.

Όπως θα δούμε και κατά την πορεία της εργασίας, στον Πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται η ιστορική αναδρομή στην Βυρηττό μιας και πρόκειται για πόλη με εξέχουσα φυσιογνωμία στην ιστορία τόσο ως πρωτεύουσα όσο και ως πολιτειακό καθεστώς. Γίνεται επίσης αναφορά, στους Μουσουλμάνους αλλά και στους Χριστιανούς οι οποίοι συνυπάρχουν μέσα στα πλαίσια της ίδιας πόλης. Στο ίδιο κεφάλαιο θίγεται και το ζήτημα των Παλαιστίνιων προσφύγων οι οποίοι συντάσσονται με την Χεζμπολάχ όπου βρίσκουν στήριξη και συμπαράσταση στην ιδεολογία τους.

Στην συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην σημερινή εικόνα της Βυρηττού και στον τρόπο που αυτή ανοικοδομείται. Στην αγορά και στην οικονομική της ανέλιξη καθώς και στον ορυκτό πλούτο της και το πετρέλαιο.

Κεφάλαιο Πρώτο

1. Η ανάδυση του Λιβάνου ως αυτόνομης περιφέρειας

Όταν ο Οθωμανός σουλτάνος Σελίμ Α', κατέλαβε την ανατολική Μεσόγειο βρήκε ήδη εγκατεστημένες εκεί δυο κυρίαρχες δυναστείες: Εκείνη του Μπάνου Σαΐφα η οποία κυριαρχούσε στην περιοχή που εκτείνεται από τη Βυρηττό μέχρι τα βόρεια προάστια της Τρίπολης και εκείνη των Μαάν, που κυβερνούσε τις περιοχές νοτίως της Βυρηττού. Σύμφωνα, με την πάγια τακτική του ο Σελίμ, επικύρωσε την εξουσία των δυο δυναστειών, αποσπώντας σε αντάλλαγμα την υποταγή τους στην κυριαρχία των Οθωμανών και την καταβολή εκ μέρους τους του καθιερωμένου φόρου υποτελείας. Στις επόμενες δεκαετίες, οι Μαάν κατόρθωσαν με την υποστήριξη του ιταλικού κρατιδίου της Τοσκάνης, να ανεξαρτητοποιηθούν από την Οθωμανική αυτοκρατορία και να επεκτείνουν την κυριαρχία τους σε όλη την ανατολική Μεσόγειο από το Χαλέπι μέχρι τα σύνορα της Αιγύπτου.

Την εποχή εκείνη οι Οθωμανοί πολεμούσαν τους Πέρσες και συνεπώς δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα άλλο παρά να αποδεχτούν προσωρινά την τετελεσμένη αυτή κατάσταση. Το 1635, όμως, οι διεθνείς συγκυρίες επέτρεψαν στον τότε σουλτάνο Μουράντ Δ', να ανακαταλάβει τον Λίβανο και να θέσει τέρμα στη δρουζική συμμαχία των Μαάν. Λίγα χρόνια αργότερα τους Μαάν, διαδέχθηκε η χριστιανική δυναστεία των Σιχάμπ η οποία και επικράτησε μέχρι το 1842.

Καθ' όλη την διάρκεια του 18^{ου} αιώνα, οι Σιχάμπ, επικέντρωσαν τις ενέργειές τους στην εδραίωση της εξουσίας τους φροντίζοντας ταυτόχρονα να μην αποξενώσουν τους Οθωμανούς ιθύνοντες, όπως έκαναν οι προκάτοχοί τους. με την άνοδο του Μπασίρ Β', στην εξουσία η πολιτική τους ισχύς έφτασε στο αποκορύφωμά της. Την εποχή εκείνη όμως η οθωμανική αυτοκρατορία διερχόταν μια κρίσιμη περίοδο καθώς πολλοί τοπικοί άρχοντες προσπαθούσαν να εκμεταλλευτούν τις αδυναμίες της για να απαλλαγούν από την κυριαρχία του σουλτάνου.

Αποβλέποντας στον ίδιο στόχο ο Μπασίρ, αποφάσισε να ταχτεί στο πλευρό του Μουχάμαντ Άλι της Αιγύπτου όταν αυτός εξαπέλυσε το 1831 τη στρατιωτική

εκστρατεία κατά της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η πολιτική αυτή, όμως, απεδείχθη τελικά επιζήμια. Τα αυστηρά φορολογικά και διοικητικά μέτρα που εφαρμόστηκαν κατ' εντολή του Ιμπραχίμ πασά αποξένωσαν τον λιβανικό πληθυσμό και προξένησαν την γενική εξέγερση που εκδηλώθηκε το 1838. Το γεγονός αυτό ενθάρρυνε τον Οθωμανό σουλτάνο να επιχειρήσει την ανακατάληψη της Συρίας με τα γνωστά πια αποτελέσματα. Η ήττα του Μουχάμαντ Άλι, σήμανε επίσης και την απομάκρυνση του Μπασσίρ από την εξουσία.

Μετά την πτώση του, δρούζοι φεουδάρχες που είχαν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τον Λίβανο, κατά την διάρκεια της Αιγυπτιακής επαναπατρίστηκαν και απαίτησαν να αποκατασταθούν τα δικαιώματά τους. όμως, ο νέος εμίρης Μπασσίρ, Γ', δεν ήταν διατεθειμένος να ικανοποιήσει τα αιτήματά τους, δεδομένου ότι τα κατασχεμένα από τον προκάτοχο του γαιοκτήματα των δρούζων είχαν ήδη κατανεμηθεί σε μαρωνίτες.

Αντ' αυτού, ο Μπασσίρ, πρότεινε να συσταθεί Εκτελεστικό Συμβούλιο, απαρτιζόμενο από 12 μέλη στο οποίο θα συμμετείχαν εκπρ' όσωποι των κυριότερων θρησκευτικών κοινοτήτων του Λιβάνου και το οποίο θα υποβοηθούσε στον κυβερνητικό έλεγχο. Οι δρούζοι όμως, απέρριψαν την πρόταση αυτή πιστεύοντας πως κύριος στόχος της ήταν να νομιμοποιήσει τον σφετερισμό της φεουδαρχικής τους εξουσίας. Το αδιέξοδο που δημιουργήθηκε οδήγησε τελικά σε μια ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των δυο κοινοτήτων.

Η εξέγερση των δρούζων κατά του Μπασσίρ, πρόσφερε στους Οθωμανούς την κατάλληλη ευκαιρία να θέσουν τέρμα στην αυτονομία του Λιβάνου. Εξάλλου αυτό ακριβώς προϋπέθετε το αυτοκρατορικό διάγγελμα Χάτι Σερίφ, προκειμένου να εφαρμοστούν τα προβλεφθέντα μεταρρυθμιστικά μέτρα. Για να μην προκαλέσουν ρήξη με τις Ευρωπαϊκές δυνάμεις, οι Οθωμανοί εξόπλισαν μυστικά τους δρούζους συμβάλλοντας έτσι στην ήττα των μαρωνιτών και στην απομάκρυνση του Μπασσίρ από την εξουσία. Στη συνέχεια κατήργησαν το χριστιανικό εμιράτο και ανάλαβαν την άμεση διακυβέρνηση της χώρας. Οι ενέργειες αυτές όμως βρήκαν αντίθετες τόσο τις Ευρωπαϊκές Δυνάμεις όσο και το μεγάλες θρησκευτικές κοινότητες του Λιβάνου.

Οι μαρωνίτες υποστηριζόμενοι από την Γαλλία και την Αυστρία, απαιτούσαν να επανεγκαθιδρυθεί το χριστιανικό εμιράτο κάτι που απέρριπταν κατηγορηματικά η ρωσική και οθωμανική κυβέρνηση.

Από την πλευρά της η Αγγλία, υποστήριζε τις θέσεις των δρούζων απορρίπτοντας τόσο την επανεγκαθίδρυση του χριστιανικού εμιράτου όσο και την αποκατάσταση άμεσης και πλήρους οθωμανικής κυριαρχίας. Τη λύση στο αδιέξοδο αυτό έδωσε τελικά ο αυστριακός καγκελάριος Μέτερνιχ, προτείνοντας τη διαίρεση του Λιβάνου σε δυο αυτοδύναμες διοικητικές περιφέρειες η μια με μαρωνίτη και η άλλη με δρούζο κυβερνήτη. Οι δυο αυτοί κυβερνήτες τελούσαν υπό την εποπτεία των Οθωμανικών αρχών που είχαν τον τελικό λόγο σε θέματα υψίστης σημασίας. Το σχέδιο του Μέτερνιχ έγινε αποδεκτό από τις άλλες ευρωπαϊκές δυνάμεις εκτός από την Ρωσία και η οθωμανική κυβέρνηση το έθεσε σε εφαρμογή το 1843. Οι Τούρκοι φρόντισαν επίσης για την συγκρότηση του διοικητικού συμβουλίου για κάθε περιφέρεια στο οποίο συμμετείχαν δυο εκπρόσωποι από κάθε μεγάλη θρησκευτική κοινότητα και το οποίο είχε δυο βασικές αρμοδιότητες. Να διαμορφώνει την φορολογική πολιτική και να εκδικάζει νομικές υποθέσεις που παρέπεμπε σε αυτό ο εκάστοτε κυβερνήτης.

Η διαίρεση του Λιβάνου σε δυο αυτοδύναμες διοικητικές περιφέρειες εόχε σημαντικές επιπτώσεις στην πολιτική ανάπτυξη της χώρας. Πρώτον, προώθησε την πολιτική υπεροχή των μαρωνιτών στο βόρειο Λίβανο και εκείνη των δρούζων στη νότια περιφέρεια εντείνοντας κατά συνέπεια τον πολιτικό ανταγωνισμό μεταξύ των κυριότερων θρησκευτικών κοινοτήτων. Δεύτερον, δημιούργησε ένα νέο πολιτικό σκηνικό το οποίο προσέλκυσε το ευρύτερο ενδιαφέρον και φυσικά την ανάμιξη των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων στην περιοχή μεταφέροντας έτσι τον ενδοευρωπαϊκό ανταγωνισμό στην ανατολική Μεσόγειο. Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια, ενώ οι Γάλλοι υποστήριζαν τους μαρωνίτες, οι Άγγλοι τάχθηκαν αναγκαστικά στο πλευρό των δρούζων. Τρίτον, η θέσπιση περιφερειακών Διοικητικών Συμβουλίων περιόρισε σημαντικά την παραδοσιακή πολιτική εξουσία των χριστιανών και δρούζων φυλάρχων πλήττοντας ανεπανόρθωτα τη δομή του φεουδαρχικού συστήματος που επικράτησε στην περιοχή από τον μεσαίωνα.

Οι επιπτώσεις αυτές συνετέλεσαν στη δημιουργία ενός κλίματος έντασης και αστάθειας σε όλο το Λίβανο. Ιδιαίτερα σημαντικός ήταν ο αναβρασμός που επικρατούσε στους κόλπους των μαρωνιτών αγροτών και των δυο περιφερειών. Αφού ο μαρωνίτης κυβερνήτης δεν μπορούσε να υπερασπιστεί τα δικαιώματα των μαρωνιτών αγροτών που κατοικούσαν στην περιφέρεια των δρούζων, τον ρόλο

αυτόν ανέλαβαν μαρωνίτες κληρικοί οι οποίοι προέρχονταν από την αγροτική τάξη και οι οποίοι υποστηρίζονταν από τους Γάλλους.

Σύντομα, το ρόλο που υιοθέτησαν οι μαρωνίτες κληρικοί στο βόρειο Λίβανο προκαλώντας φυσικά την αντίδραση της εκεί κυριαρχούσαν και ομόθρησκης φεουδαρχικής τάξης. Ο κοινωνικός αυτός αναβρασμός έφτασε στο αποκορύφωμά του το 1858, όταν οι μαρωνίτες αγρότες υποκινούμενοι από τους κληρικούς τους, εξεγέρθηκαν κατά των φεουδαρχών τους στο βόρειο Λίβανο και διαμοιράστηκαν την κτηματική τους περιουσία. Ταυτόχρονα υπακούοντας στην εντολή των κληρικών τους, οι μαρωνίτες αγρότες στη νότια περιφέρεια αρνήθηκαν να καταβάλλουν σε δρούζους φεουδάρχες τα μισθώματα που όφειλαν για την εκμετάλλευση των αγροκτημάτων τους. Αντιδρώντας στην πρόκληση αυτή οι δρούζοι επιτέθηκαν εναντίων των μαρωνιτών σε όλο το Λίβανο, κατασφάζοντας 14,000 περίπου. Σύντομα, η ενδοκοινοτική αυτή σύγκρουση απέκτησε θρησκευτική διάσταση και επεκτάθηκε και στη Δαμασκό όπου πάνω από 5.000 χριστιανοί Άραβες θανατώθηκαν από δρούζους και σύριους μουσουλμάνους.

Τα γεγονότα αυτά προκάλεσαν βαθιά αγανάκτηση στην Ευρώπη και εξανάγκασαν την Γαλλία, να επέμβει στρατιωτικά στο Λίβανο. Οι άλλες Ευρωπαϊκές Δυνάμεις, όμως και ιδίως η Αγγλία, αντιτάχθηκαν στη μονομερή αυτή πρωτοβουλία με αποτέλεσμα να υποχρεωθεί η γαλλική κυβέρνηση να δηλώσει ότι δεν θα διεκδικούσε πολιτικά ή εδαφικά οφέλη μετά την επιχείρησή της.

Εν τω μεταξύ πριν ακόμα φτάσουν γαλλικά στρατεύματα στη Βυρηττό, οι Οθωμανοί κατόρθωσαν να αποκαταστήσουν την τάξη. Παρατάυτα το Παρίσι, επέμενε στη διατήρηση μόνιμης γαλλικής φρουράς στο Λίβανο για την προστασία των χριστιανών αλλά μετά από πιέσεις που δέχτηκε από τους Βρετανούς αναγκάστηκε να συμμορφωθεί και τον Ιούνιο του 1861 απέσυρε τα γαλλικά στρατεύματα. Λίγες μέρες αργότερα και κατόπιν συμφωνίας με τις Ευρωπαϊκές δυνάμεις, ο Λίβανος ανακηρύχτηκε αυτόνομη επαρχία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η έκταση του περιορίστηκε στην περιφέρεια εκείνη όπου κυριαρχούσε το χριστιανικό στοιχείο και δεν συμπεριέλαβε την Βυρηττό, την κοιλάδα Μπεκάα, την Τρίπολη και τις νότιες περιοχές.

Το σχετικό διάταγμα καθόριζε ότι οι κυβερνήσεις της αυτόνομης αυτής επαρχίας θα έπρεπε να είναι ρωμαιοκαθολικός το θρήσκευμα, Οθωμανός υπήκοος αλλά όχι

Λιβανέζος το γένος και ότι θα διορίζονταν από την οθωμανική κυβέρνηση με την σύμφωνη γνώμη των Ευρωπαϊκών Δυνάμεων. Προέβλεπε επίσης την συγκρότηση τοπικού Διοικητικού Συμβουλίου στο οποίο συμμετείχαν δώδεκα εκπρόσωποι των κυριότερων θρησκευτικών κοινοτήτων οι οποίοι εκλέγονταν από τοπικούς φύλαρχους οι οποίοι εκλέγονταν με την σειρά τους από τους κατοίκους των διαφόρων αστικών κέντρων.

Το διάταγμα κατοχύρωνε επίσης το δικαίωμα της λιβανικής κυβέρνησης να χρησιμοποιεί τους εισπραχθέντες φόρους για χρηματοδότηση του δικού της προϋπολογισμού. Τέλος κατήργησε το φεουδαρχικό σύστημα και καθιέρωσε την ισονομία όλων των κατοίκων του Λιβάνου. Το καθεστώς αυτό, με ασήμαντες τροποποιήσεις που έγιναν το 1864, διήρκεσε μέχρι την έναρξη του Α Παγκοσμίου Πολέμου το 1914¹.

1.1 Λίβανος: Ιστορική αναδρομή

Η Βυρηττός αποτελεί πρωτεύουσα του Λιβάνου, μια χώρα της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής, συνολικής έκτασης 10.400 τετραγωνικά χιλιόμετρα και αριθμώντας 4.017.095 κατοίκους. Είναι μια ορεινή και κατά κύριο λόγο παραθαλάσσια περιοχή που συνορεύει βόρεια και ανατολικά με τη Συρία, νότια και νοτιοανατολικά με το Ισραήλ και δυτικά βρέχεται από τη Μεσόγειο θάλασσα. (Πηγή: Ραφαηλίδης Βασίλης, Οι λαοί της Μέσης Ανατολής)

Εκτός από την πρωτεύουσα, την Βυρηττό, άλλες μεγάλες πόλεις είναι η Τρίπολα, η Σιδώνα, η Ζαλέ, η Σαϊντα, η Μπααλμπεκ και η Τύρος. Ο Λίβανος, φαίνεται να πήρε το όνομά του, από την ομώνυμη οροσειρά. Ανατολικά, βρίσκεται το βουνό Αντλίβανος και ανάμεσα σε αυτές τις δυο οροσειρές υπάρχει η κοιλάδα Μπεκάα, η οποία διαρρέεται από τον ποταμό Λιτάνι.

Η περιοχή όπου βρίσκεται ο Λίβανος αποτέλεσε στην αρχαιότητα αντικείμενο ανταγωνισμού ανάμεσα στους διάφορους ναυτικούς λαούς (τους Έλληνες, τους Φοίνικες και τους Αιγύπτιους), γεγονός που οφειλόταν κυρίως στις προϋποθέσεις που

¹ Κουτσής, Αλέξανδρος, *Μέση Ανατολή: Διεθνείς σχέσεις και πολιτική ανάπτυξη*)

παρουσίαζε η περιοχή για αποικιοποίηση (πλούσιο έδαφος, καλό κλίμα, καλό εμπορικό πέρασμα κ.λ.π.). Έτσι πέρασε σταδιακά κάτω από την κυριαρχία μιας σειράς εθνών.¹

Σημαντικές περίοδοι στην ιστορική πορεία της περιοχής υπήρξαν η ελληνιστική και η ρωμαϊκή. Τους επόμενους αιώνες η χώρα καταλήφθηκε από τους Βυζαντινούς και τον 7ο αιώνα πέρασε κάτω από την κυριαρχία των Αράβων, που σε σύντομο χρονικό διάστημα πέτυχαν τον εξισλαμισμό των κατοίκων και την οργάνωση μιας καθαρά μουσουλμανικής εξουσίας. Στη διάρκεια των Σταυροφοριών, ο Λίβανος καταλήφθηκε αρκετές φορές από τους Φράγκους, που προσπάθησαν να ανατρέψουν τη μουσουλμανική συγκρότηση της κοινωνίας με διοικητικά μέτρα, συνάντησαν, όμως, τη σφοδρή αντίσταση των κατοίκων, και ιδιαίτερα των Δρούζων, που κατοικούσαν στις ορεινές περιοχές. Οι διαμάχες μεταξύ Ευρωπαίων και Αράβων τερματίστηκαν στις αρχές του 16ου αιώνα, όταν ο Λίβανος καταλήφθηκε από τους Τούρκους και ενσωματώθηκε στην Οθωμανική αυτοκρατορία.²

¹Ραφαηλίδης Βασίλης, *Οι λαοί της Μέσης Ανατολής*

² Albert Hurani., *Η ιστορία του Αραβικού κόσμου*

Το 1860, μετά από εμφύλιες διαμάχες που είχαν για στόχο τη χριστιανική κοινότητα του Λιβάνου, η Γαλλία προχώρησε σε στρατιωτική επέμβαση στην περιοχή, που είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή καθεστώτος αυτονομίας στο Λίβανο, κάτω από την επίβλεψη του σουλτάνου (1861), τη δημιουργία της "ζώνης της Βηρυτού" και την

Εικόνα 2 Χάρτης Γεωγραφικών περιοχών Λιβάνου

παροχή αυξημένων προνομίων στους Χριστιανούς απέναντι στους μουσουλμάνους (1864). Το ειδικό αυτό καθεστώς διατηρήθηκε μέχρι τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, οπότε ο Λίβανος και η Συρία καταλήφθηκαν από τις γαλλικές δυνάμεις και η Γαλλία ανέλαβε, με την έγκριση των χωρών-μελών της

Αντάντ, τη διοίκησή τους¹.

Το 1924, ο Λίβανος αποσπάστηκε από τη Συρία και το 1926 αναγνωρίστηκε ως ανεξάρτητη Δημοκρατία. Η αναγνώριση αυτή είχε περισσότερο τυπικό παρά ουσιαστικό χαρακτήρα, γιατί τη διακυβέρνηση της χώρας συνέχισαν να την έχουν στα χέρια τους οι Γάλλοι. Το 1941, στη διάρκεια του Β' Παγκόσμιου πολέμου, η χώρα κηρύχτηκε για δεύτερη φορά ανεξάρτητη. Ο Λίβανος ανέπτυξε την οικονομία του με γρήγορα βήματα αλλά οι φυλετικές, θρησκευτικές και κοινωνικές αντιθέσεις οξύνθηκαν, ιδιαίτερα μετά τον Αραβοϊσραηλινό πόλεμο του 1967.

Το 1975 ξέσπασε εμφύλιος πόλεμος ανάμεσα σε φαλαγγίτες (Χριστιανούς Μαρωνίτες) και Λιβανέζους Μουσουλμάνους, κατά τη διάρκεια του οποίου δεκάδες χιλιάδες άτομα έχασαν τη ζωή τους ή τραυματίστηκαν. Το 1981 ξέσπασαν διαμάχες μεταξύ συριακών στρατευμάτων και Χριστιανών, αλλά και μεταξύ Σουνιτών και Σιιτών Μουσουλμάνων. Ακόμη και σήμερα η περιοχή αυτή παραμένει μια διαρκής εστία έντασης μεταξύ των Μουσουλμάνων και των Ισραηλινών δυνάμεων.²

¹ Ραφαηλίδης Βασίλης, *Οι λαοί της Μέσης Ανατολής*

² http://users.sch.gr/aiasgr/Eguklopaideia/Xwres_kai_laoi/Libanos.htm

1.2 Η πρωτεύουσα, Βηρυττός

Εικόνα 3 Πανοραμική άποψη Βηρυττού

Η Βηρυττός είναι μια εύθραυστη πολυεθνική και πολυθρησκευτική πόλη, που αποτελεί ένα από τα πιο φλεγόμενα μέρη του κόσμου. Στον Λίβανο γίνονται επί δεκαετίες πόλεμοι, ενώ παίζονται τεράστια γεωπολιτικά παιχνίδια από τις μεγάλες δυνάμεις. Είναι τόσες πολλές οι συγκρουόμενες τάσεις στη χώρα αυτή, που είναι κυριολεκτικά αδύνατες οι μονοσήμαντες πολιτικές αναλύσεις.

Με μια γενίκευση, όμως, υπάρχουν δύο μεγάλα ρεύματα στον Λίβανο, το δυτικόφιλο και το αραβικό.¹

¹ <http://greecewithin.com/maties-ston-kosmo/50-viritos-efthrafsti-poli>

Εικόνα 4 Μουσουλμάνες με την χαρακτηριστική αμφίεση

1.3 Διχασμένοι Μουσουλμάνοι και Ισχυροί Χριστιανοί

Οι εύποροι και δυτικοποιημένοι σουνίτες μουσουλμάνοι, καθώς και οι Δρούζοι μουσουλμάνοι, επιθυμούν ολοκληρωτική απεμπλοκή της χώρας από τη Συρία, την οποία θεωρούν ως επεκτατική δύναμη, παρόλο που είναι κι αυτή σουνιτική και έχει αποσύρει πλέον τις στρατιωτικές δυνάμεις της από τον Λίβανο. Οι ίδιοι δεν αναγνωρίζουν ζωτικό πολιτικό χώρο στη φιλοϊρανική και σιιτική κοινότητα Χεζμπολάχ, ενώ θεωρούν τους Παλαιστίνιους ως πηγή αναταραχής και αστάθειας και πολύ θα ήθελαν να τους εκδιώξουν από τον Λίβανο.

Από την άλλη μεριά, η σιιτική Χεζμπολάχ και οι φτωχοί σουνίτες μουσουλμάνοι αντιπροσωπεύουν το μαχητικό αραβικό και ισλαμικό πρόσωπο του Λιβάνου. Η Συρία, που τους υποστηρίζει σθεναρά, απέσυρε τις δυνάμεις της από τον Λίβανο με τον όρο να μείνει ο έλεγχος της κοιλάδας Μπεκάα στη Χεζμπολάχ.

Από τότε που η Συρία έχασε τα υψώματα του Γκολάν από το Ισραήλ, δεν επιθυμεί η κοιλάδα Μπεκάα να περάσει στον έλεγχο εχθρικών δυνάμεων, επειδή βρίσκεται στα δυτικά σύνορά της και έχει μεγάλη οχυρωματική σημασία. Καθώς ολόκληρη η Μέση Ανατολή είναι σχεδόν επίπεδη, όλα τα υψώματα, συμπεριλαμβανομένων αυτών της

κοιλιάδας Μπεκάα, είναι περιζήτητα από στρατηγική άποψη, ιδιαίτερα για στρατούς σαν το συριακό, που υστερεί τεχνολογικά έναντι του ισραηλιτικού.

Οι καθολικοί χριστιανοί, που αποτελούν το 30% του γενικού πληθυσμού, συμφωνούν με τον δυτικό προσανατολισμό του Λιβάνου, αλλά στην ουσία έχουν εγκαθιδρύσει μια δική τους χώρα μέσα στο παραγμένο μουσουλμανικό περιβάλλον της Μέσης Ανατολής. Στα υψώματα γύρω από τη Βηρυτό δεσπόζουν τεράστια αγάλματα του Χριστού και της Παναγίας, που υποδηλώνουν σκοπίμως υπερβολικά το δικαίωμά τους να επιβιώνουν στην καρδιά του μουσουλμανικού κόσμου και να συμμετέχουν με αποφασιστικό ρόλο στη διακυβέρνηση του Λιβάνου.

Η Βηρυτός χωρίζεται στον χριστιανικό και μουσουλμανικό τομέα, όχι με μπάρες ή τείχη, αλλά με μια νοητή γραμμή που οι αντίπαλοι γνωρίζουν πολύ καλά και κανείς ένοπλος από τις δύο πλευρές δεν τολμάει να την παραβιάσει. Οι πολίτες, όμως, και τα αυτοκίνητα περνούν από τον ένα τομέα στον άλλο, για λόγους εργασιακούς, εμπορικούς και ψυχαγωγικούς.¹

1.4 Παλαιστίνιοι πρόσφυγες

Οι Παλαιστίνιοι πρόσφυγες συντάσσονται με τη Χεζμπολάχ, επειδή μόνο αυτή τους συμπαρίσταται, και γι' αυτό αντιμετωπίζουν συχνά την οργή των υπόλοιπων Λιβανέζων και φυσικά των Ισραηλινών.

Το επίπεδο της ζωής στους παλαιστινιακούς καταυλισμούς είναι άθλιο και αποτελεί μεγάλη ντροπή για τις μεγάλες δυνάμεις η παθητική στάση τους απέναντι στον ατέλειωτο κατατρεγμό αυτού του μαρτυρικού λαού.

Οι Ισραηλινοί από τη μια μεριά βολεύονται με τον διχασμό των Λιβανέζων, οι οποίοι δεν αποτελούν ενιαία δύναμη ικανή να τους απειλήσει, από την άλλη αυτός ο διχασμός αφήνει ανεξέλεγκτη τη Χεζμπολάχ να τους προκαλεί αιματηρά πλήγματα στα βόρεια σύνορά τους. Κατά καιρούς ανταποδίδουν τα χτυπήματα με δυσανάλογα σκληρά στρατιωτικά αντίποινα, πλήττοντας αναπόφευκτα και τον άμαχο πληθυσμό

¹ <http://greecewithin.com/maties-ston-kosmo/50-viritos-efthrafsti-poli>

του νότιου Λιβάνου, ο οποίος σ' αυτές τις περιοχές είναι σε μεγάλο ποσοστό παλαιστινιακός.

1.5 Αντίθετες κουλτούρες

Στον χριστιανικό τομέα τα ήθη είναι σαφώς πιο απελευθερωμένα από τον μουσουλμανικό, αλλά με κανέναν τρόπο αποχαλινωμένα. Τα ιατρικά κέντρα παρέχουν υγειονομικές υπηρεσίες παγκόσμιας κλάσης και οι ξενοδοχειακές μονάδες προσφέρουν ανέσεις υψηλότατου επιπέδου.

Στον μουσουλμανικό τομέα υπάρχει τα τελευταία χρόνια σημαντική ανάπτυξη, η οποία θα ήταν μεγαλύτερη αν οι ισραηλινός στρατός δεν κατέστρεφε τις υποδομές με τις συχνές εισβολές του. Η αραβική κουλτούρα έχει δημιουργήσει εξαιρετικής αισθητικής σύγχρονα κτίρια και καταστήματα, πέραν των «μαγικών» ανατολίτικων παζαριών, που δεν τα επηρεάζει ο χρόνος.

Η ψυχαγωγία είναι περιορισμένη, αλλά ποιοτική στις μουσουλμανικές γειτονίες, σε σχέση με τα χριστιανικά κέντρα διασκέδασης, που είναι πιο θορυβώδη, αλλά αρκετά ευπρεπή. Στις χριστιανικές παραλίες, όπου είναι χιλιάδες οι λουόμενοι τα καλοκαίρια, δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα προκλητικές συμπεριφορές και εμφανίσεις. Στις μουσουλμανικές παραλίες οι συγκριτικά ελάχιστοι λουόμενοι είναι εμφανώς πιο συντηρητικοί στην εμφάνιση, ιδιαίτερα οι γυναίκες.

Όταν συμβιώνουν τόσο κοντά δύο διαφορετικοί πολιτισμοί, σέβεται ο ένας τις ιδιαιτερότητες του άλλου. Αυτή η διασταύρωση των πολιτισμών κρύβει μαγεία για τους ταξιδιώτες, οι οποίοι, όμως, ειδικά στη Βηρυτό, πρέπει να είναι προσεκτικοί και καθόλου προκλητικοί, περισσότερο στον μουσουλμανικό τομέα, όπου υπάρχει μεγαλύτερη καχυποψία και τα πνεύματα είναι μονίμως τεταμένα. Πάντως, οι Έλληνες στον Λίβανο αντιμετωπίζονται με λιγότερη καχυποψία από τους υπόλοιπους Ευρωπαίους ταξιδιώτες.

Για τους μουσουλμάνους Λιβανέζους η επίκληση της ελληνικής καταγωγής αποτελεί ένα ιδιότυπο διαβατήριο και δεν ενοχλούνται καθόλου που είμαστε ορθόδοξοι χριστιανοί, επειδή η θρησκεία μας, όπως λένε, γεννήθηκε στα ίδια εδάφη με τη δική τους και δεν ήρθε απ' έξω, ούτε σχετίζεται με τους σταυροφόρους. Την ίδια θερμή αποδοχή έχουν οι Έλληνες και από τους καθολικούς χριστιανούς του Λιβάνου. Στην

ταραγμένη Μέση Ανατολή όλοι χωρίς εξαίρεση οι λαοί, Άραβες, Ισραηλινοί και Παλαιστίνιοι, σέβονται τους Έλληνες.¹

¹ <http://greecewithin.com/maties-ston-kosmo/50-viritos-efthrafsti-poli>

Κεφάλαιο Δεύτερο

2. Η Βυρηττός σήμερα

2.1 Η σημερινή ανοικοδόμηση της Βυρηττού

Φτάνοντας στο τέλος του εμφυλίου, η λιβανέζικη κοινωνία εισέρχεται στη δεκαετία του 90', μετρώντας τις πληγές της: ήταν ένας πόλεμος που αριθμούσε: 170.000 νεκρούς, 180.000 εκτοπισμένους, 900.000 πρόσφυγες και μια ημικατεστραμμένη πόλη.

Σε αυτό το πλαίσιο, η νέα κυβέρνηση προσανατολίστηκε κυρίως στην ανοικοδόμηση της πρωτεύουσας. Τα κατεστραμμένα χωριά δεν ανοικοδομήθηκαν και όπου έγιναν προσπάθειες επιστροφής των προσφύγων δεν συνοδεύτηκαν από αναβάθμιση του χτισμένου περιβάλλοντος: αντίθετα, επικράτησε μια εντελώς χαοτική αστική ανάπτυξη, που συχνά απειλούσε τη φυσική ομορφιά της επαρχίας.

Η ανοικοδόμηση της Βυρηττού συμπεριέλαβε τρία βασικά σχέδια: την ανοικοδόμηση του κέντρου, την ανοικοδόμηση της νότιας Βυρηττού και την αποκατάσταση της βόρειας ακτογραμμής. Με το τέλος του πολέμου αρχίζει μια νέα φάση κατεδάφισης στο κέντρο της Βυρηττού. Ανάμεσα στα υπό γκρέμισμα κτίρια ήταν και τα σουκ του λιμανιού.

Το κέντρο ήταν αγνώριστο ενώ οι συνεχόμενες κατεδαφίσεις στη διάρκεια του πολέμου αλλά κυρίως αυτές που συνέβαιναν κατά την περίοδο της ανοικοδόμησης έδειχναν ότι οι αποφάσεις έχουν ήδη παρθεί και είναι πλέον παγιωμένες. Οι κυβερνώντες κύκλοι και οι πολιτικοί παράγοντες είχαν πλέον σιγουρευτεί ότι ένα νέο κέντρο είναι αναγκαίο. Άλλωστε πολλές από τις προσπάθειες εξωραϊσμού και εξυγίανσης του κέντρου που γινόταν πριν από τον πόλεμο, συναντούσαν αντιστάσεις και έπεφταν στο κενό.

Τώρα πλέον οι καταστροφές του πολέμου προσέφεραν την καλύτερη ευκαιρία, οι παρεμβάσεις αυτές να πραγματοποιηθούν. Σε αυτήν την περίπτωση ο πόλεμος είχε αποτελέσει θετικό στοιχείο, είχε στην κυριολεξία προλειάνει το έδαφος για τις

κυριότερες αλλαγές. Λειτουργήσε δηλαδή σαν επιταχυντής ορισμένων τάσεων μέσα στην πόλη.¹

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο μιας κατεστραμμένης οικονομίας και μ' ένα δημόσιο χρέος που έφτανε τα 32 δις. Δολάρια, εμφανίζεται στο πολιτικό προσκήνιο ο Λιβανέζος επιχειρηματίας Rafik – al – Hariri, κάτοχος της μεγαλύτερης κατασκευαστικής εταιρείας στη Σαουδική Αραβία και διατεθειμένος να κυβερνήσει τη χώρα αλλά και να συμβάλλει οικονομικά στην ανόρθωσή της.

Ήταν ταυτόχρονα ένας από τους κύριους μετόχους της εταιρείας που θα συστηνόταν για την ανοικοδόμηση του κέντρου της Βυρηττού. Πολιτικές φιλοδοξίες και οικονομικά συμφέροντα διαπλέκονται με αυτόν τον τρόπο στο μεταπολεμικό Λίβανο. Ο Hariri, εκλέγεται πρωθυπουργός της χώρας, και ηγείται μιας κυβέρνησης που κατά βάση αποτελείται από ανθρώπους που πλούτισαν κατά τη διάρκεια του πολέμου και στρατιωτικούς.

Τον Δεκέμβριο του 1991 ψηφίζεται ένας νόμος που θα καθόριζε το οικονομικό και πολιτικό πλαίσιο της ανοικοδόμησης που θα ακολουθούσε. Ο νόμος αυτός έδινε τη δυνατότητα στο δήμο να δημιουργεί εταιρείες real estate σε περιοχές που είχαν πληγεί από τον πόλεμο και να τις εμπιστευτεί το καθήκον της εφαρμογής αστικού σχεδίου καθώς και της προώθησης και πώλησης ιδιοκτησιών σε ιδιώτες ή εταιρείες ανάπτυξης.

Έτσι, ο ρόλος του κράτους περιορίζεται στη συγκρότηση της εταιρείας, τον καθορισμό των ορίων δικαιοδοσίας της και την αποζημίωσή της για το κόστος των υποδομών.

Με την εισαγωγή λοιπόν, του ιδιωτικού κεφαλαίου, που αποφασίζει και εκτελεί εισάγεται και η λογική της ανοικοδόμησης ως επένδυσης με βάση το κέρδος και όχι – πρωτίστως τουλάχιστο – με βάση τις κοινωνικές ανάγκες και τις επιθυμίες των πολιτών. Μέσα σε αυτό το νομοθετικό πλαίσιο, ιδρύθηκε το 1994, η real estate εταιρεία Solidere, που αναλαμβάνει εξ ολοκλήρου την ανοικοδόμηση του κέντρου της Βυρηττού. Το ζήτημα των ιδιοκτησιών το διαχειρίζεται με τη σύσταση εταιρείας

¹ Σολδάτου Γ., *Ανοικοδόμηση ή αποδόμηση το κέντρο της Βυρηττού μετά τον εμφύλιο πόλεμο;*

στην οποία συμπράττουν υποχρεωτικά από τη μια οι ιδιοκτήτες ή οι ένοικοι των κτιρίων που πρόκειται να κατεδαφιστούν και από την άλλη οι επενδυτές.

Οι πρώτοι προσφέρουν τον τίτλο ιδιοκτησίας τους με αντάλλαγμα μετοχές στην εταιρεία και οι δεύτεροι, χρήμα. Με αυτή τη υποχρεωτική σύμπραξη η Solidere παροπλίζει τους ιδιοκτήτες γης από πιθανές αντιδράσεις τους στα σχέδια ανοικοδόμησης ενώ ταυτόχρονα ανοίγει τον δρόμο για την διάλυση του αστικού ιστού της πόλης. Καταρρίπτει τα φυσικά όρια των ιδιοκτησιών και τις μετατρέπει σε μια και μοναδική ενότητα που πρόκειται να χωριστεί σε οικόπεδα και να μοιραστεί σε εταιρείες ανάπτυξης ή σε ιδιώτες.

Η εκδίωξη του υπάρχοντος πληθυσμού θα έπληττε τον κοινωνικό ιστό, ενώ η διάλυση των μεσαιωνικών σχεδίων ιδιοκτησίας της πόλης θα διαλύσει τον φυσικό ιστό. Τα δυο βασικά εμπόδια στην καταστροφή της κληρονομιάς και της μνήμης της παλιάς πόλης έχουν έτσι απομακρυνθεί και το κέντρο έχει γίνει μια νεκρή πόλη, ένα κενό τοπίο, ανοικτό στις κερδοσκοπικές φιλοδοξίες των επενδυτών. Όσον αφορά τους ιδιοκτήτες των κτιρίων που πρόκειται να διατηρηθούν, η νέα εταιρεία ανοικοδόμησης τους φέρνει αντιμέτωπους με πολύ στενά χρονικά περιθώρια και πολύ υψηλές προδιαγραφές αποκατάστασης με αποτέλεσμα να παραχωρούν και αυτοί τα δικαιώματά τους στη Solidere έναντι μετοχών. Οι μετοχές της Solidere, γνωρίζουν τη πρώτη τους μεγάλη πτώση το 1994.¹

2.2 Η αναβίωση της γαλλικής αίγλης

Με αυτόν τον τρόπο η Solidere, είχε στη δικαιοδοσία της 1.800.000 τ.μ. . το πλάνο της εταιρείας πρότεινε την κατεδάφιση του 80% του κέντρου και την τετραπλάσια αύξηση της πυκνότητας, ενώ την ίδια στιγμή αναγγέλλει την αναστήλωση των θρησκευτικών μνημείων (τζαμιά, εκκλησίες).

Παράλληλα στην εταιρεία ξεκινά μια εκτεταμένη συζήτηση για την ανοικοδόμηση και τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης. Οι πιέσεις και η δυσαρέσκεια των πολιτών,

¹ Σολδάτου Γ., *Ανοικοδόμηση ή αποδόμηση το κέντρο της Βυρηντού μετά τον εμφύλιο πόλεμο;*

που δεν αναγνωρίζουν πλέον την πόλη τους έχουν σαν αποτέλεσμα η Solidere να αυξήσει τον αριθμό των διατηρητέων κτιρίων.

Έτσι, τριακόσια κτίρια, στο κέντρο της πόλης τα περισσότερα από τα οποία βρίσκονται γύρω από την Place de l' Etoile και έχουν υποστεί μικρές ή μεγάλες ζημιές στη διάρκεια του πολέμου, ξαναχτίζονται παίρνοντας την αρχική τους μορφή, όχι όμως με τον αρχικό τρόπο δόμησης, τώρα πλέον, ο σκελετός τους γίνεται από μπετόν και στη συνέχεια επενδύεται με πέτρα ενώ το εσωτερικό τους μπορεί να αλλάξει ριζικά, ανταποκρινόμενο στις νέες ανάγκες και στις νέες επιλογές.

Την ίδια στιγμή, η οδός Fouad Chehab που διασχίζει την πόλη από τα ανατολικά προς τα δυτικά, περνώντας ακριβώς νότια του κέντρου διαπλατώνεται ενώ άλλο δυο δρόμοι ταχείας κυκλοφορίας ανοίγονται δυτικά και ανατολικά του κέντρου. Με τη διάνοιξη αυτών των λεωφόρων διασπάται η συνέχεια του αστικού ιστού γύρω από το κέντρο καθιστώντας δύσκολη την προσέγγιση των πεζών.

Η Solidere, είχε ξεκινήσει εν τω μεταξύ το πρόγραμμα κατεδαφίσεων. Εκατοντάδες κτίρια γκρεμίζονται ανάμεσα στα οποία, τοπόσημα της πόλης όπως το Petit Serail, στο βόρειο τμήμα της πλατείας Μαρτύρων, και όλα τα κτίρια στον βόρειο άξονά του. Το κέντρο της πόλης είναι πια ένας κενός τόπος. Τα συνδυασμένα αποτελέσματα ενός εντελώς καταστροφικού πολέμου και ανάλογων ανατρεπτικών ανασχηματισμών του νόμου ιδιοκτησίας και των κανονισμών του σχεδίου πόλεως, δηλαδή οι δυνάμεις του κεφαλαίου, δημιούργησαν μια *tabula rasa*, ακριβώς στην καρδιά της πόλης.

Αυτό το αποκαθαρμένο έδαφος δεν έχει ορατή φυσική διαφοροποίηση: όλα τα ίχνη των δρόμων και των κτιριακών μαζών έχουν πλέον σβηστεί.¹

2.3 Η αγορά της Βυρηττού αλλάζει

Ο αστικός ιστός που συναντάται στις χώρες της Ανατολής (της βόρειας Αφρικής και της νοτιοανατολικής Ασίας), και αποτελείται από πολλούς δρόμους και δρομάκια προορισμένα για εμπορικές δραστηριότητες αποτελούσαν πάντα την καρδιά της

¹ Σολδάτου Γ., *Ανοικοδόμηση ή αποδόμηση το κέντρο της Βυρηττού μετά τον εμφύλιο πόλεμο;*

οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας της Βυρηττού όπως και των άλλων πόλεων του Λιβάνου (κυρίως της Τρίπολης και της Σιδώνας).

Το κέντρο, εξαιτίας της στρατηγικής του θέσης, και της εγγύτητάς του στο λιμάνι, συγκέντρωνε τον μεγαλύτερο αριθμό σουκ, έμβλημα του λιμανιού και της πόλης. Εξειδικευμένα κατά κατηγορίες προϊόντων και ανοιχτά (εκτός από τα σουκ του χρυσού, που βρίσκονταν σε κλειστό χώρο) αποτελούσαν ταυτόχρονα χώρο εμπορίου, εργασίας και κατοικίας.

Οι έμποροι ζούσαν κατά κανόνα στο πάνω επίπεδο ή στον πίσω χώρο του μαγαζιού. Τα σουκ, της Βυρηττού, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, αποτέλεσαν στόχο πολλών αναπλάσεων και ανοικοδομήσεων. Το 1915, στο πλαίσιο των εκσυγχρονιστικών μεταρρυθμίσεων των Οθωμανών, κατεδαφίστηκαν τα σουκ Al Jamil και Al Tawileh. Στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου, η περιοχή των σουκ δυτικά της πλατείας

Μαρτύρων κατεδαφίστηκε, επίσης. Το 1992.

Κατεδαφίστηκαν και τα εναπομείναντα σουκ στο βορειοδυτικό τμήμα του κέντρου.¹

Το 1993, η Solidere, προκηρύσσει διεθνή διαγωνισμό για την κατασκευή σύγχρονων σουκ, στην περιοχή όπου, ένα χρόνο πριν, η Λιβανική κυβέρνηση γκρέμισε τα τελευταία εναπομείναντα του παλιού ιστού της πόλης.

Στον διαγωνισμό βραβεύονται τρεις προτάσεις, μια γαλλική, μια ιταλική και μια βρετανική, τις οποίες ο αρχιτέκτων Jade

Tabet αναλαμβάνει να συνθέσει. Η πρόταση που προκύπτει διατηρεί τη ρυμοτομία της παλιάς πόλης προσθέτοντας κάποιους ανοικτούς χώρους, και εντάσσοντας την αγορά στον αρχαιολογικό χώρο, στο επάνω μέρος του αρχαίου τείχους με τη δημιουργία ενός σύγχρονου περιπάτου στο κάτω μέρος του. Η πρόταση, απορρίπτεται

Εικόνα 5 Το κέντρο της Βυρηττού

¹ Σολδάτου Γ., *Ανοικοδόμηση ή αποδόμηση το κέντρο της Βυρηττού μετά τον εμφύλιο πόλεμο;*

από τη Solidere και ανατίθεται η εκπόνηση νέου σχεδίου στον αρχιτέκτονα Raphael Moneo. Στην πρόταση αυτή τα σουκ είναι πλέον κλειστά και εντάσσονται πλέον σε έναν νέο χώρο, δυο επιπέδων ενώ στο συγκρότημα προστίθενται ένα σουπερ μάρκετ και ένα εμπορικό κέντρο.

Γιατί όμως στον 20^ο αιώνα τα παραδοσιακά σουκ αποτελούν στόχο των εκάστοτε εκσυγχρονιστικών μεταρρυθμίσεων; Μέσα στο διεθνές πλαίσιο ανάπτυξης του καπιταλισμού και καθώς οι αλλαγές που συμβαίνουν στις παραγωγικές και κοινωνικές σχέσεις της Δύσης οδηγούν σε αύξηση της συγκέντρωσης του πλούτου, η Ανατολή επιχειρεί να προσαρμοστεί εξαλείφοντας κάποιες από τις παραδοσιακές οικονομικές και κοινωνικές της σχέσεις.

Η υπαίθρια αγορά, σύμβολο ανάπτυξης μιας οικονομίας στηριγμένης σε μικρά κεφάλαια όπου εν πολλοίς αυτορυθμίζεται ο νόμος της προσφοράς και της ζήτησης είναι το σήμα κατατεθέν του εμπορίου στον αραβικό κόσμο. Αυτή η αγορά πρέπει σήμερα να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα, στις μεγάλες εμπορικές εταιρείες και στις πολυεθνικές. Σ' αυτού του τύπου το εμπόριο αντιστοιχούν μεγάλα καταστήματα με τιμές πώλησης κατά κανόνα υψηλότερες, χώροι κλειστοί για καλύτερο έλεγχο της ιδιοκτησίας, ένα σύνολο συνηθειών στην διαδικασία της αγοράς αρκετά διαφορετικών από τις παραδοσιακές αραβικές συνήθειες και τέλος μια διαφορετική αισθητική.¹

Πέρα από το ζήτημα των βίαιων αλλαγών που εισάγονται σε μια κοινωνία το σημαντικότερο ερώτημα που ανακύπτει είναι, αν αποτελούν αυτές οι αλλαγές μονόδρομο. Από τη στιγμή που καταστράφηκαν τα σουκ στο κέντρο της Βυρηντού ο πληθυσμός δεν σταμάτησε να ψωνίζει με αυτόν τον τρόπο. Νέες υπαίθριες αγορές εμφανίστηκαν στα προάστια, αποδεικνύοντας ότι υπάρχει ανάγκη γι' αυτόν τον τρόπο εμπορίου.

Οι νέες εγκαταστάσεις του κέντρου θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες αυτών των στρωμάτων ή θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι τα νέα σουκ όπως και το νέο κέντρο δεν χρειάζεται να απευθύνονται σε αυτόν τον κόσμο (στρώματα χαμηλού οικονομικού υπόβαθρου).

¹ Σολδάτου Γ., *Ανοικοδόμηση ή αποδόμηση το κέντρο της Βυρηντού μετά τον εμφύλιο πόλεμο;*

Και το ερώτημα που ανακύπτει στη συνέχεια είναι το κατά πόσο οι νέες υποδομές που δημιουργούνται δεν πρέπει να διατηρούν και στοιχεία παλιότερα, παραδοσιακά, που συμβαδίζουν όμως με τις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες και με τις αξίες ηθικές και αισθητικές που αντέχουν στο χρόνο. Για παράδειγμα, γιατί τα σύγχρονα σουκ της Βυρηττού θα πρέπει να αποτελούν ένα κλειστό συγκρότημα; Ή γιατί η αισθητική τους θα πρέπει να παραπέμπει σε ένα δυτικού τύπου εμπορικό κέντρο; Ή τέλος γιατί στο κέντρο της πόλης δεν πρέπει να συναντά κανείς το παραδοσιακό ανατολίτικο παζάρι;

2.4 Συνοψίζοντας και αποτιμώντας

Στο κέντρο της Βυρηττού, μετά τον δεκαπενταετή εμφύλιο πόλεμο, εφαρμόστηκε ένα σχέδιο ανοικοδόμησης. Ο παλιός ιστορικός του και αστικός ιστός σε ένα πολύ μεγάλο μέρος διαλύεται δίνοντας τη θέση του σε έναν καινούργιο. Ο πόλεμος σε αυτήν την περίπτωση, τουλάχιστο σαν διάρρηξη του αστικού ιστού, αλλά και σε μικρότερο ίσως βαθμό σαν ψυχολογική επίδραση στην κοινωνία που αναζητά μια καινούργια αρχή, μετά την πολεμική καταστροφή λειτούργησε σαν μια ευκαιρία να εφαρμοστούν ριζικές αλλαγές κάποιες από τις οποίες είχαν επιχειρηθεί και πριν την έναρξή του ή κατά τη διάρκειά του αλλά οι συνθήκες της εποχής δεν είχαν επιτρέψει την υλοποίησή τους.

Εκτός, όμως, από τις αλλαγές αυτές, κάποιοι εντελώς νέοι μετασχηματισμοί του κέντρου πραγματοποιούνται οι οποίοι ακολουθούν τη λογική της κυρίαρχης διεθνούς τάσης της πολεοδομίας στην εποχή της παγκοσμιοποίησης. Οι αποφάσεις για το συνολικό χαρακτήρα της ανοικοδόμησης λαμβάνονται από τους επενδυτές και όχι από κάποια αντιπροσωπευτική κοινωνική αρχή. Έτσι τα κριτήρια, είναι ιδιωτικό οικονομικά και στο βωμό τους θυσιάζεται η λογική του κοινού συμφέροντος.¹

Κάτι τέτοιο θεωρείται ότι αποτελεί παράγοντα αστάθειας για την πόλη, μιας και το κέντρο της είναι ο κατ'εξοχήν τόπος που ταυτίζεται με τη λογική του κοινού συμφέροντος και ως εκ τούτου της κοινωνικής συνοχής. Είναι το τμήμα του αστικού

¹ Σολδάτου Γ., *Ανοικοδόμηση ή αποδόμηση το κέντρο της Βυρηττού μετά τον εμφύλιο πόλεμο;*

ιστού, όπου συμβαίνει η κοινωνική ανάμειξη και οι άνθρωποι απ' όλες τις τάξεις και τια κοινωνικές ομάδες συναντιούνται και αλληλεπιδρούν.

Είναι ο τόπος όπου η πόλη αποκτά την ταυτότητά της, ο τόπος της κοινής αναφοράς. Και ακόμα σε πόλεις, όπως η Βυρηττός, όπου το κέντρο ταυτίζεται με τον ιστορικό πυρήνα της, είναι και ο τόπος της συλλογικής μνήμης, η ακόμη καλύτερα της ιστορικής συνείδησης.

Αλλά για δυο ακόμα λόγους που αλληλοτέμνονται, θεωρούμε ότι το κέντρο της Βυρηττού αποτελεί, έναν ευαίσθητο τόπο. Η Βυρηττός ήταν και είναι μια πολυθρησκευτική πόλη, γεγονός που αποτελεί ευλογία και κατάρα μαζί. Σε περιόδους ειρήνης, αναπτύσσονται η ανεκτικότητα και ο κοσμοπολιτισμικός χαρακτήρας. Ενώ σε περιόδους εντάσεων και όξυνσης των εθνικισμών και των φονταμενταλιστών, αναπτύσσονται η βία και ο συντηρητισμός. Από την άλλη μεριά ο εμφύλιος πόλεμος που συγκλόνησε τη χώρα, άφησε βαθιά τα σημάδια του στην κοινωνία οξύνοντας την καχυποψία μεταξύ των θρησκευτικών ομάδων. Το κέντρο της πόλης είναι ο κατεξοχήν προνομιούχος χώρος όπου οι κοινότητες μπορούν να συμβιώσουν όπως έκαναν για αιώνες και οι πόλη να γιατρέψει τις πληγές της.

Στην αντίθετη περίπτωση που το κέντρο γίνει ένας ουδέτερος τόπος, δηλαδή ένας τόπος εξουσίας των πολεμικών αντιθέσεων θα αυξηθούν οι πιθανότητες να αυξηθεί η γκετοποίηση των επιμέρους ομάδων με συνακόλουθη αύξηση της βίας και της μισαλλοδοξίας.

Αποτιμώντας τώρα με καθαρά οικονομικούς όρους το πλάνο ανοικοδόμησης, του κέντρου της Βυρηττού, θεωρείται ότι χαρακτηρίζεται από μια υπεραισιοδοξία όσον αφορά την απόσβεση των επενδύσεων, οι οποίες δεν φαίνεται να αποδίδουν. Ένα πολύ μεγάλο κομμάτι των ιδιοκτησιών στο κέντρο παραμένει αδιάθετο, πράγμα που φαίνεται να δημιουργεί αντίφαση με τα μεγαλεπήβολα πλάνα δημιουργίας ενός σύγχρονου επιχειρηματικού κέντρου, στη νέα επέκταση της ξηράς.

Στο νέο αυτό τμήμα της πόλης, που εγείρει ερωτηματικά, όσον αφορά τη σταθερότητά του και τη διατήρηση της θαλάσσιας οικολογικής ισορροπίας, πρόκειται να χτιστούν ουρανοξύστες μετατρέποντάς το σε ένα Μανχάταν της Μέσης Ανατολής, ξεκομμένο από την υπόλοιπη πόλη, φράσσοντας την ορατότητα προς τη θάλασσα και

απομακρύνοντας ακόμη περισσότερο το ιστορικό κέντρο από το παραθαλάσσιο μέτωπο.

Ταυτόχρονα, στα περίχωρα της Βυρηττού, τα προβλήματα, ήταν μεγάλα. Κυκλοφοριακή συμφόρηση, άναρχη δόμηση, παραγκουπόλεις, γκέτο, στρατόπεδα προσφύγων και μεταναστών με απελπιστικές συνθήκες διαβίωσης., συνθέτουν το σκηνικό. Ο τρόπος ανοικοδόμησης της Βυρηττού, μοιάζει να μην ακολουθεί την κοινωνική δυναμική. Τα περίχωρα έχουν αφεθεί στην τύχη τους, όπως άλλωστε είχε συμβεί και προπολεμικά ενώ ταυτόχρονα ένα απαστράπτον κέντρο προσπαθεί να σβήσει την παλιά εικόνα.

Με αυτόν τον τρόπο λοιπόν, εκσυγχρονίστηκε η Βυρηττός, με υψηλότερες επενδύσεις και μετατροπή του κέντρου σε περιοχή πολυτελείας που απαλλάσσεται έτσι από τη μεγάλη πλειοψηφία των κατοίκων και μετατρέπεται σε ένα σκηνικό για τουρίστες και επιχειρηματίες της Δύσης και των χωρών του Κόλπου. Από κεντρομόλος δύναμη της πόλης, έχει μετατραπεί σε φυγόκεντρο που ωθεί τους κατοίκους σε νέα τοπικά κέντρα, στα προάστια, στις παραγκουπόλεις και στα γκέτο, εκεί που η ζωή ψάχνει τρόπους να συνεχιστεί.

Με αυτόν τον τρόπο γίνεται και η ιδιωτικοποίηση της Βυρηττού στην οικονομία, στις καθημερινές σχέσεις και στην αισθητική. Δεν εκπορεύεται από τα έξω, δεν επιβάλλεται με τη βία από τις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις αλλά εφαρμόζεται κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση των δυτικών μητροπόλεων από τα τοπικά κεφάλαια και τις τοπικές ηγεσίες, αρκεί να αφεθούν στην ακραία λογική της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης και το θαύμα έγινε: όλα μεγάλα, καθαρά, λαμπερά και καινούργια.

Μένει να φανεί να η κοινωνία θα παραμείνει θεατής σε αυτή τη φιλόδοξη παράσταση, αν οι αντιθέσεις της θα την οδηγήσουν σε νέες βίαιες συγκρούσεις ή αν θα καταλάβει σιγά – σιγά τις ρωγμές του σκηνικού για να δημιουργήσει τους δικούς της χώρους ελευθερίας, όπως ιστορικά έχει τόσες φορές κάνει μετά από κάθε μεγαλεπήβολο εκσυγχρονισμό.¹

¹ Σολδάτου Γ., *Ανοικοδόμηση ή αποδόμηση το κέντρο της Βυρηττού μετά τον εμφύλιο πόλεμο;*

2.5 Προοπτικές οικονομικής ανέλιξης

Ο πόλεμος του πετρελαίου για το ποιος θα καταφέρει να ενισχύσει την θέση του στην ευρωπαϊκή αγορά μαίνεται. Η σύγκρουση προς

Εικόνα 6 Γεώτρηση ανεύρεσης πετρελαίου

το παρόν αφορά την Ρωσία και την Σαουδική Αραβία. Σύντομα όμως στο πάζλ θα μπει και το Ιράν. Επίσης κανείς δεν μπορεί να υποβαθμίσει, το Κατάρ που κάνει τα δικά του σχέδια για την φθηνή μεταφορά του δικού του πετρελαίου στην Ευρώπη.

Σε αυτό τον αμείλικτο πόλεμο, σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσουν οι αγωγοί. Έτσι αρχίζει να εμπλέκεται και η Συρία αφού από το έδαφος της σχεδιάζεται να περάσουν δύο μεγάλοι αγωγοί. Το παιχνίδι λοιπόν μετατρέπεται σε γεωπολιτικό αφού σε αυτόν τον ανταγωνισμό δημιουργούνται συμμαχίες, κτίζονται νέες και ισχυροποιούνται υφιστάμενες. Στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα μπερδεμένο κουβάρι συσχετισμού δυνάμεων το οποίο όλα δείχνουν ότι πολύ δύσκολα θα ξεμπλέξει.

Ήδη, στην ευρωπαϊκή αγορά έχει ξεκινήσει ένα σκληρός εμπορικός πόλεμος μεταξύ Ρωσίας και Σαουδικής Αραβίας. Η Σαουδική Αραβία ακολουθώντας επιθετική εμπορική πολιτική στοχεύει στο να περιορίσει τις ρωσικές εξαγωγές. Μάλιστα οι Ρώσοι φοβούνται ότι η πολιτική αυτή μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να χαθεί το ένα τρίτο των πετρελαϊκών προμηθειών της προς την Ευρώπη. Ήδη ,τα ευρωπαϊκά διυλιστήρια αυξάνουν τις αγορές αργού από τη Σαουδική Αραβία.

Σύμφωνα μάλιστα με το Reuters, τους τελευταίους μήνες αρκετές μεγάλες εταιρείες πετρελαίου, όπως η Exxon, η Shell, η Total και η Eni έχουν αυξήσει τις αγορές σαουδαραβικού αργού πετρελαίου για τα διυλιστήρια τους στη Δυτική Ευρώπη και τη Μεσόγειο. Πριν δέκα μέρες μάλιστα υπήρξαν πληροφορίες σύμφωνα με τις οποίες η Σαουδική Αραβία άρχισε να πουλά πετρέλαιο στην Πολωνία, σε τιμές κάτω από την αγορά. Οι ίδιες πληροφορίες έφεραν ότι στο πολωνικό λιμάνι του Γκντανσκ έχει αρχίσει την παραλαβή φορτίων πετρελαίου από τη Σαουδική Αραβία.¹

¹ http://www.stockwatch.com.cy/nqcontent.cfm?a_name=news_view&ann_id=239121

Και εδώ αρχίζει το παιχνίδι να αποκτά γεωπολιτικές διαστάσεις καθώς η Σαουδική Αραβία είναι ο πιο σημαντικός σύμμαχος των ΗΠΑ στον Κόλπο. Φυσικά, οι Ηνωμένες Πολιτείες προσδοκούν ότι το οικονομικό πλήγμα που έχει δεχτεί η Ρωσία με τις κυρώσεις και τις χαμηλές τιμές πετρελαίου θα οδηγήσει το Κρεμλίνο στο να γίνει πιο διαλλακτικό στα μέτωπα αντιπαράθεσης που αφορούν στην Ουκρανία, στην Αν. Ευρώπη και στην Συρία.

Το παιχνίδι αρχίζει να γίνεται πολύπλοκο καθώς σε αυτό εμπλέκεται και το Ιράν. Η

Εικόνα 7 Γεώτρηση για την ανεύρεση πετρελαίου

επικείμενη ένταξη του Ιράν στην παγκόσμια αγορά πετρελαίου, είναι σύμφωνα με τις απόψεις πολλών αναλυτών ένας από τους λόγους για την επιθετική εμπορική πολιτική των Σαουδαράβων που προσπαθούν να εδραιώσουν την θέση τους στις αγορές, πριν από την άφιξη της Τεχεράνης.¹

¹ http://www.stockwatch.com.cy/nqcontent.cfm?a_name=news_view&ann_id=239121

Όπως επισημαίνουν αναλυτές: «Μόλις αρθούν οι νομικές κυρώσεις κατά της Τεχεράνης, το ιρανικό πετρέλαιο θα κατευθυνθεί στην ευρωπαϊκή αγορά. Μπορεί κάλλιστα να είναι ακριβώς κι αυτός ο λόγος που η Σαουδική Αραβία αποφάσισε να ενισχύσει τη θέση της στην Ευρώπη σήμερα".

Το Ιράν έχει ήδη συνεργασία με την Μόσχα τόσο σε στρατιωτικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο ενώ οι θέσεις τους στο συριακό ζήτημα ουσιαστικά συμπλέουν.

Από την έναρξη των εχθροπραξιών, το Ιράν έχει παράσχει ευρεία στήριξη στην κυβέρνηση Άσαντ.

Η Τεχεράνη έχει πολλούς λόγους για να υποστηρίξει τον Άσαντ στην Συρία. Ο πιο σημαντικός είναι ότι η χώρα είναι εν δυνάμει οδός διέλευσης για τα τεράστια αποθέματα φυσικού αερίου του Ιράν . Το Ιράν, μην έχοντας εξαγωγικές υποδομές για τα δικά του τεράστια αποθέματα φυσικού αερίου, πρότεινε πριν λίγα χρόνια έναν εναλλακτικό αγωγό Ιράν-Ιράκ-Συρίας. Η πρόταση αυτή βρήκε συμμάχους στην Μόσχα. Η ανακοίνωση της συμφωνίας του αγωγού Ιράν-Ιράκ-Συρίας ήρθε το 2011 , τα έγγραφα υπεγράφησαν τον Ιούλιο του 2012 και η κατασκευή ήταν προγραμματισμένο να ολοκληρωθεί το 2016, αλλά παρεμβλήθηκε το χάος στην Συρία.

Η προσέγγιση Μόσχας και Τεχεράνης είναι πολλαπλή και έχει επεκταθεί και στο πετρελαϊκό τομέα. Συγκεκριμένα η Ρωσία έχει επιβεβαιώσει επίσημα ότι θα λάβει προμήθειες πετρελαίου από το Ιράν. Οι διαπραγματεύσεις σχετικά με τις εν λόγω προμήθειες ξεκίνησαν πριν από ένα χρόνο, και σύμφωνα με πρακτορείο Reuters, το ύψος των συναλλαγών εκτιμήθηκε σε 20 δισεκατομμύρια δολάρια. Η Συρία βάζει όμως στο παιχνίδι και ένα ακόμα παίκτη: το Κατάρ. Η χώρα αυτή ,στενή σύμμαχος των ΗΠΑ, εργάζεται για την ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ. ¹

Το Κατάρ προσπάθησε να απομονώσει διπλωματικά τον Άσαντ παραδίδοντας στην αντιπολίτευση την έδρα της Συρίας στον Αραβικό Σύνδεσμο. Αλλά και εκεί κρύβεται ένα παιχνίδι πετρελαίου καθώς το Κατάρ το 2009, πρότεινε την κατασκευή ενός αγωγού φυσικού αερίου για την αποστολή του αερίου του βορειοδυτικά, μέσω της

¹ http://www.stockwatch.com.cy/nqcontent.cfm?a_name=news_view&ann_id=239121

Σαουδικής Αραβίας, της Ιορδανίας, της Συρίας και της Τουρκίας. Ωστόσο, ο πρόεδρος της Συρίας, Μπασάρ αλ Άσαντ, είχε αρνηθεί να υπογράψει το σχέδιο. Η Ρωσία, η οποία δεν ήθελε να δει την θέση της να υπονομεύεται στην ευρωπαϊκή αγορά φυσικού αερίου, τον είχε πιέσει έντονα να τηρήσει αυτή την στάση.

Τα ρωσικά συμφέροντα στην ενέργεια είναι μεγάλα και η ευρωπαϊκή αγορά είναι στρατηγικής σημασίας. Άλλωστε Gazprom πωλεί το 80% του φυσικού της αερίου σε ευρωπαϊκές αγορές. Αν η Ρωσία αρχίσει να χάνει το μερίδιό της στην ευρωπαϊκή αγορά πετρελαίου, βραχυπρόθεσμα το πρόβλημα ήταν μεγάλο καθώς άμεσα τα έσοδα δεν αντισταθμίζονται από τις προμήθειες στην Κίνα ενώ οι υπόλοιπες ασιατικές αγορές δεν είναι τεχνικά έτοιμες να καταναλώσουν το ρωσικό πετρέλαιο σε μεγάλες ποσότητες.

Για το λόγο αυτό η ευρωπαϊκή αγορά εξακολουθεί να είναι πολύ σημαντική για τη Ρωσία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση από την πλευρά της προσπαθεί να μειώσει την εξάρτηση της από την Μόσχα και για αυτό επιδιώκει να αναπτύξει επιπλέον αγωγούς από την Κεντρική Ασία και την Μέση Ανατολή. Έτσι αυτό το πολύπλοκο πάζλ που ξεπερνά τα στενά οικονομικά όρια φαίνεται ότι θα έχει ακόμα πολλά επεισόδια στην γεωπολιτική σκακιέρα.¹

2.6 Οικονομία και ορυκτός πλούτος

Ισραήλ, Λίβανος, Αίγυπτος είναι οι περιοχές «στόχοι» της συνεργασίας του σχήματος Energean Oil και Ocean Rig, μαζί φυσικά με το Ιόνιο και τη Νότια Κρήτη, μόλις ανακοινωθούν οι σχετικές παραχωρήσεις από το Δημόσιο.²

Η εταιρεία Energean Oil και η OceanRig του εφοπλιστή Γιώργου Οικονόμου που πρόσφατα συνήψαν στρατηγική συμμαχία για την από κοινού δραστηριοποίηση σε έρευνες πετρελαίου, έχουν ήδη εντοπίσει τις πρώτες περιοχές –στόχους στην διεθνή αγορά.

¹ http://www.stockwatch.com.cy/nqcontent.cfm?a_name=news_view&ann_id=239121

² <http://www.tanea.gr/news/economy/article/5050991/israhl-libano-kai-aigypto-stoxeyoynta-gewtrypana-twn-energean-ocean-rig/>

Σε πρώτη μάλιστα φάση, θα αξιοποιηθούν ευκαιρίες μέσω farm in, δηλαδή περιοχές από εταιρείες που έχουν αρχικά κερδίσει τις συγκεκριμένες παραχωρήσεις. Τέτοιες ευκαιρίες, υπάρχουν σύμφωνα με στελέχη της Energean Oil στο Ισραήλ στο πλαίσιο των επαφών που έχει αναπτύξει η εταιρεία με την Ratio Oil. Θυμίζουμε ότι οι δύο εταιρείες έχουν υποβάλει από κοινού αίτηση για έρευνες στον Θερμαϊκό Κόλπο και στον κόλπο του Ορφανού.

Ευκαιρίες εντοπίζουν επίσης στην Αίγυπτο, στο Λίβανο όπου το 2014 θα προκηρυχθεί γύρος παραχωρήσεων, καθώς και σε χώρες όπως η Κένυα και η Τανζανία όπου ήδη έχουν παρουσία μεγάλοι πετρελαϊκοί όμιλοι.

Με τη συνεργασία που ανακοινώθηκε προ ημερών, η Energean αποκτά «διαβατήριο» για κοιτάσματα σε βαθιά νερά, άνω των 1.000 μέτρων, δυνατότητα που της παρέχει ο στόλος πλωτών γεωτρήσεων της Ocean Rig. Στην Καβάλα το βάθος είναι περίπου 40 μέτρα και οι μεγαλύτερες γεωτρήσεις που έχει κάνει η Energean Oil ήταν οριζόντιες με μήκος 5 χλμ).

Αλλά για να υπάρξουν επιτυχή αποτελέσματα στην έρευνα υδρογονανθράκων, απαραίτητες προϋποθέσεις είναι η ύπαρξη ενός σταθερού φορολογικού και νομικού καθεστώτος, καθώς και συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα, όπως ανέφεραν χθες εκπρόσωποι εταιρειών που ενδιαφέρονται να δραστηριοποιηθούν στην Ελλάδα, στο πλαίσιο συνεδρίου που διοργάνωσε το Ινστιτούτο Ενέργειας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (IENE).¹

Από την πλευρά του ο υπουργός ΠΕΚΑ Γιάννης Μανιάτης, ανέφερε ότι ο διαγωνισμός του «open door» βρίσκεται ήδη στο τελευταίο στάδιο (περιοχές Ιωαννίνων, Κατάκολου, Δυτικού Πατραϊκού), ενώ όπως είπε, οι πρώιμες αναλύσεις των σεισμικών της PGS (Ιόνιο, Νότια Κρήτη) δείχνουν υποσχόμενες, από άποψη κοιτασμάτων, υποθαλάσσιες ζώνες.

Επιπλέον, έδωσε έμφαση στα πλεονεκτήματα του αγωγού East Med που θα συνδέει το Ισραήλ, την Κύπρο και την Ελλάδα και θα μεταφέρει στην Ευρώπη το αέριο που

¹ <http://www.tanea.gr/news/economy/article/5050991/israhl-libano-kai-aigypto-stoxeyoyin-ta-gewtrypana-twn-energean-ocean-rig/>

θα αντληθεί από την Λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου, τόσο για τις ίδιες τις χώρες της περιοχής, όσο και για την Ευρώπη.¹

2.7 Πετρέλαιο και οικονομική άνθιση

Το πετρέλαιο είναι μια πηγή ενέργειας μέγιστης σημασίας για την λειτουργία του διεθνούς οικονομικού συστήματος, αλλά ταυτόχρονα και μια πρώτη ύλη παραγωγής χημικών προϊόντων.

Η στρατηγική σημασία του «μαύρου χρυσού», εξαρτάται κυρίως από δύο παράγοντες:

την ποσότητα πετρελαίου που είναι διαθέσιμη και την ευκολία πρόσβασης στα αποθέματα. Σε ό,τι αφορά τις διαθέσιμες ποσότητες (δηλαδή τα αποθέματα), αρκούν για πολλές ακόμη δεκαετίες (με τους σημερινούς ρυθμούς άντλησης).

Εξάλλου, οι πρόσφατες εμπειρίες εξοικονόμησης και υποκατάστασης ενέργειας, έδειξαν ότι η κατανάλωση πετρελαίου είναι δυνατό να μειωθεί δραστικά όταν αυτό καταστεί οικονομικά αναγκαίο.

Εξάλλου η έρευνα και η εκμετάλλευση κοιτασμάτων off shore γνώρισαν σημαντικές επιτυχίες. Έτσι, οι ανησυχίες για έλλειψη πετρελαίου έχουν σήμερα υποχωρήσει. (Ενδεικτικά, στη Γαλλία που έχει αναπτύξει βέβαια στο έπακρο την πυρηνική ενέργεια, οι ετήσιες ανάγκες σε πετρέλαιο στις αρχές της δεκαετίας του '70 ήταν 130 εκατ. τόνοι ενώ είχαν φτάσει στους 75 εκατ. τόνους το 1987).

¹ <http://www.tanea.gr/news/economy/article/5050991/israhl-libano-kai-aigypto-stoxeyoyn-ta-gewtrypana-twn-energean-ocean-rig/>

Ωστόσο, η μεγάλη μάζα από τα βέβαια αποθέματα πετρελαίου, βρίσκονται συγκεντρωμένα στην περιοχή του Περσικού Κόλπου. Στα τέλη του '87 περίπου τα 2/3 των βέβαιων αποθεμάτων εντοπίζονταν σ' αυτή την περιοχή, ενώ το '85 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν περίπου 60% (μεταβολή που οφείλεται στην πτώση της τιμής, αφού τα κοιτάσματα που έχουν κόστος μεγαλύτερο από αυτήν - την τιμή - δεν είναι πλέον εκμεταλλεύσιμα και δεν κατατάσσονται πια στα αποθέματα). Τα 3/4 των παγκόσμιων αποθεμάτων που έχουν κόστος παραγωγής μικρότερο από 4\$ βρίσκονται στην Εγγύς Ανατολή.

Σε ό,τι αφορά την πρόσβαση σ' αυτά τα αποθέματα, της Εγγύς και Μέσης Ανατολής, αυτή παρουσιάζει πολλά «αδύνατα σημεία». Η μεταφορά γίνεται είτε με tankers είτε με αγωγούς, μέσω εξαιρετικά επικίνδυνων, δηλαδή τρωτών δρόμων: τα στενά του Ormuz στα νότια του Περσικού Κόλπου, τα στενά του Bab El Mandeb ανάμεσα στην Υεμένη και το κέρασ της Αφρικής, το κανάλι του Suez (που έκλεισε το 1956 και το 1967). Οι αγωγοί πετρελαίου αποτελούν, για προφανείς λόγους, μέσο μεταφοράς εξίσου ευπρόσβλητο. Η Ιαπωνία και η Ευρώπη είναι οι γεωπολιτικές περιοχές των οποίων η ασφάλεια προμηθειών σε πετρέλαιο παρουσιάζει τη μεγαλύτερη ευαισθησία.¹

Από το 1973 και μέχρι τον πρόσφατο πόλεμο στον Κόλπο, δεν υπήρχε μια κοινή πετρελαϊκή πολιτική μεταξύ των βιομηχανικών χωρών: οι ΗΠΑ είδαν το πετρέλαιο σαν ένα όπλο που θα μπορούσαν να στρέψουν ενάντια στην ανερχόμενη οικονομική δύναμη της Ιαπωνίας και της Ευρώπης, η Βρετανία στράφηκε στην εκμετάλλευση του πετρελαίου στη Βόρεια θάλασσα, η Δ. Γερμανία απέφευγε το ψηλό κόστος της ενέργειας χάρη στις διαδοχικές ανατιμήσεις του DM ενώ ταυτόχρονα καρπωνόταν τις αγορές που ανοίχτηκαν στην Εγγύς και Μέση Ανατολή με τη μεταφορά αγοραστικής δύναμης από τη Δύση στις εκεί χώρες, και η Γαλλία ανέπτυξε την πυρηνική ενέργεια και τις διπλωματικές της σχέσεις με τους Άραβες.

Τελικά, οι μεν ΗΠΑ βρέθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '80 με μια εξάρτηση από τις εισαγωγές πετρελαίου πολύ μεγαλύτερη από αυτή του 1973 (αφού άρθηκαν τα

¹ http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=335

προστατευτικά μέτρα, quotas) και με μια ένταση χρήσης μεγαλύτερη από αυτή των ανταγωνιστών τους. Ωστόσο, όπως θα δούμε παρακάτω, τα προβλήματα μετά το 1986 ήταν πλέον κοινά για όλες τις ιμπεριαλιστικές χώρες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ραφαηλίδης Βασίλης, Οι λαοί της Μέσης Ανατολής., Εκδότης: Εκδόσεις του εικοστού πρώτου., Αθήνα, 1998

Σολδάτου Γεωργία, Ανοικοδόμηση ή αποδόμηση του κέντρου της Βυρηντού μετά τον εμφύλιο πόλεμο; Εργασία, Μετσόβιου Πολυτεχνείου, Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Σεπτέμβριος 2004)

Κουτσής, Αλέξανδρος, Μέση Ανατολή: Διεθνείς σχέσεις και πολιτική ανάπτυξη, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1999

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Albert Hurani., Η ιστορία του Αραβικού κόσμου., Εκδόσεις: Ψυχογιός., Έτος έκδοσης: 2009., Αθήνα.

Bernard Lewis., Μέση Ανατολή και Δύση, Εκδόσεις: Παπαζήση, Αθήνα, 1970

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ ΠΟΥ ΑΞΙΟΠΟΙΗΘΗΚΑΝ

<http://www.tanea.gr/news/economy/article/5050991/israhl-libano-kai-aigyp-to-stoxeyoyn-ta-gewtrypana-twn-energean-ocean-rig/>

http://www.stockwatch.com.cy/nqcontent.cfm?a_name=news_view&ann_id=239121

<http://greecewithin.com/maties-ston-kosmo/50-viritos-efthrafsti-poli>

http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=335

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Χώρος θρησκευτικής λατρείας στον Λίβανο

Πηγή: http://www.travelmagic.gr/magictavel/our_business/1514

Εικόνα 2: Χάρτης Γεωγραφικών περιοχών Λιβάνου

Πηγή:

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/dialects/thema_b_6_1/index.html

Εικόνα 3: Πανοραμική άποψη Βηρυττού

Πηγή: <http://www.timeoutcyprus.com/article/1158/virytos-ola-osa-zitas>

Εικόνα 4: Μουσουλμάνες με την χαρακτηριστική αμφίεση

Πηγή: <http://www.candianews.gr/2014/10/07/xeroun-arage-mousoulmanes-ginekes-ti-simeni-bourka/>

Εικόνα 5: Εικόνα από το κέντρο της Βυρηττού

Πηγή:

<http://wikimapia.org/10304459/el/%CE%92%CE%B7%CF%81%CF%85%CF%84%CF%8C%CF%82>

Εικόνα 6: Γεώτρηση ανεύρεσης πετρελαίου

Πηγή: <http://www.neolaia.gr/2015/05/04/theseis-ergasias-sta-ellinika-petrelaia/>

Εικόνα 7: Γεώτρηση για την ανεύρεση πετρελαίου

Πηγή: <http://www.creteplus.gr/news/ekleise-i-sumfonia-elladas---rosias-gia-ta-petrelaia---ti-simainei-gia-tin-kriti-118707.html>

Εικόνα 8: Πηγή: <http://www.koolnews.gr/egrapsan/oikonomia-xoris-oiko-xoris-nomi/>